

Socialdepartementet

Remiss om Förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol

Er beteckning: S2025/01618

Sammanfattning

Länsstyrelsen Blekinge (nedan "länsstyrelsen") avstyrker förslaget i dess nuvarande utformning och anser att ytterligare analys krävs innan ett beslut kan fattas.

Förenklingsrådet har i uppdrag att lämna förslag som minskar företagens regelbörda och administrativa kostnader. Länsstyrelsen anser dock att det aktuella förslaget saknar tillräcklig konsekvensanalys och riskerar att få betydande effekter för både bransch, tillsyn och folkhälsa.

Länsstyrelsen redovisar nedan sina synpunkter på särskilt utvalda delar av förslaget.

Regellättnader

Länsstyrelsen anser att det fortsatt bör finnas ett krav på matservering i samband med alkoholservering. Denna slutsats stöds även av SOU 2024:23 En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas, där en bred enighet bland remissinstanserna lyfte fram vikten av att behålla kopplingen mellan mat och alkohol, särskilt ur ett folkhälsoperspektiv. Länsstyrelsen anser dock att det kan vara motiverat att se över möjligheten till vissa lättnader i kraven på matutbud, exempelvis när det gäller krav på variation eller fullständigt matutbud fram till kl. 23.00.

Ökad konkurrens och nya aktörer

Förslaget innebär att gränsdragningen mellan olika typer av verksamheter suddas ut, vilket möjliggör att även aktörer utan traditionell restaurangverksamhet – såsom bilfirmor, frisörer, lekland och idrottsklubbar – kan ansöka om serveringstillstånd. Den sänkta tröskeln ökar konkurrensen och kan pressa priserna på alkohol i restaurangmiljö. Detta riskerar att försämra lönsamheten

för etablerade företag som investerat i kök och matservering, och konsekvenserna bedöms bli särskilt påtagliga i mindre kommuner med begränsat kundunderlag.

Tillsyn och handläggning

De moment i handläggningen som avskaffandet av matkravet eliminerar är små i förhållande till den totala arbetsbördan, och väntade tidsbesparingar bedöms därför som begränsade. I stället riskerar antalet tillståndsansökningar att öka betydligt. Detta medför ett större behov av tillsyn, rådgivning och vägledning för både kommuner och länsstyrelser. Erfarenhet visar att verksamheter med renodlat dryckesfokus ofta kräver mer omfattande tillsyn, och risken för etablering av oseriösa aktörer bedöms öka.

Konsekvenser för folkhälsan

Den ökade alkoholtillgängligheten kan påverka folkhälsan negativt. Förenklingsrådets egna beräkningar visar att reformen kan innebära en ökning av alkoholrelaterade dödsfall. Länsstyrelsen anser att även en begränsad ökning är allvarlig.

Av Folkhälsomyndighetens faktablad *Ett högre pris på alkoholdrycker kan minska konsumtion och skador* framgår att alkoholrelaterade skador ökar när priset för alkohol minskar. Folkhälsomyndighetens resultat visar att priset påverkar alkoholrelaterade kroniska skador i befolkningen samt skador som uppstår till följd av alkoholkonsumtion, till exempel brott, trafikolyckor och våldsrelaterade brott. Som framgår ovan gör länsstyrelsen bedömningen att minskade investeringskostnader vid etablering av nya typer av verksamheter kan medföra att priset för alkoholdrycker kan pressas neråt och sättas lägre. Detta kan i sin tur medföra en ökad alkoholkonsumtion och därmed också en ökad risk för alkoholrelaterade skador.

Barns rättigheter

Det saknas en barnkonsekvensanalys, vilket strider mot Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen.

Jämförelse med Finland

Finland lyfts fram som exempel, men systemet där skiljer sig väsentligt från det svenska. Tillstånd beslutas av regionala statliga myndigheter och omfattande krav ställs på lokalernas utformning. Den finska reformen kan därför inte anses direkt överförbar till svenska förhållanden.

Ekonomiska effekter och arbetsmarknad

Förenklingsrådets slutsatser om både personalbesparingar och fler arbetstillfällen framstår som motsägelsefulla.

Arbetslivskriminalitet

Länsstyrelsen vill framhålla att regeringen, Ekobrottsmyndigheten och andra aktörer har identifierat restaurangbranschen som en högriskbransch för arbetslivskriminalitet och grov ekonomisk brottslighet, där kriminella aktörer ibland driver verksamheter i syfte att tvätta pengar. På uppdrag av regeringen samarbetar flera statliga myndigheter sedan flera år tillbaka för att motverka denna typ av kriminalitet. Den nuvarande relativt höga etablerings- och investeringskostnaden för att starta en restaurangverksamhet, inklusive krav på kök, har bidragit till att oseriösa aktörer ofta avstått från att ansöka om serveringstillstånd. Kommunernas tillståndsprövning bygger i stor utsträckning på noggrann kontroll av sökandens finansiering och ursprung för investerade medel, så att kapitalet till verksamheten är lagligt anskaffat

Lagtekniska aspekter

Förslaget berör endast vissa bestämmelser i alkohollagen medan matkrav kvarstår i andra delar, t.ex. vid servering av folköl. Länsstyrelsen gör bedömningen att det är orimligt att det inte krävs servering av mat i samband med servering av alkoholdrycker, men att det fortsatt krävs vid servering av folköl. Avsaknaden av en helhetsbedömning riskerar att skapa oklarheter i lagstiftningen.

Utvärdering av konsekvenser

Förslaget att utvärdera reformen först efter fem år innebär att betydande risker accepteras utan att konsekvenserna är kända. En analys bör göras innan reglerna införs, och möjligheterna att återgå till tidigare ordning är begränsade om oönskade effekter uppstår.

Påverkan på kommuner och länsstyrelser

Det avskaffade matkravet innebär fler tillståndsansökningar och ökade tillsynsbehov. Kommunerna får en större arbetsbörda och måste anpassa tillsynen till nya typer av verksamheter. Länsstyrelserna kommer i sin tur att behöva tillhandahålla mer vägledning och utbildning. Förslaget saknar analys av resursbehov och hur kommuner och länsstyrelser ska kunna hantera den ökade belastningen.

Länsstyrelsens sammanvägda bedömning

Länsstyrelsen bedömer sammantaget att förslaget innebär betydande risker och brister, och att ytterligare utredning krävs innan ett eventuellt avskaffande av matkravet kan övervägas.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Helena Morgonsköld med alkohol- och tobakshandläggare Annette Ludvigsson som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.